

ՏԵՐՈՒՆԱԿԱՆ ԱՂՕԹՔԸ

Գ. — Աստուծոյ անունը պէտք է յարգուի ու սուրբ պահուի ամէն տեղ: Ան արդէն կը յարգուի երկինքի մէջ, որովհետեւ, ինքը Երկնաւոր Հայրն է: Տէրունական Աղօթքին մէջ անոր կամքին համար ըսուածը «Որպէս յերկինս և յերկրի» ճշմարտութիւն է նաեւ անոր անուան սրբութեան հայցուածին մէջ, որովհետեւ անոր անունը կը սրբաբանուի երկինքի մէջ: Եսայիի (Զ. 1-3) Ողիա թագաւորին մեռած տարին տեսած տեսիլքին մէջ հետեւեալ կերպով կը բացատրուի Աստուծոյ անուան սրբաբանուիլը երկինքի մէջ. «Եւ եղև յամին յորում մեռաւ Ողիա արքայ, տեսի զՏէր նստեալ յաթոռ բարձրութեան և վերացելոյ. և լի էր տունն փառօք նորա: Եւ սերովքէք կային շուրջ զնովաւ. վեց թեւք միոյ և վեց թեւք միոյ. երկուքն ծածկէին զերեսս իւրեանց, և երկուքն ծածկէին զոտս իւրեանց, և երկուքն թռուցեալ: Աղաղակէին մի առ մի և ասէին, Սուրբ, սուրբ, սուրբ, Տէր զօրութեանց, լի է ասննայն երկիր փառօք նորա»:

Ահա թէ ինչպէս կայծակնամաքուր տեսանողը կը պատկերացնէ Աստուծոյ անուան սրբաբանուիլը երկինքի մէջ: Նոյն այս Աստուածազգեցիկ տեսիլը կը պատմուի Յայտնութեան Գիրքին մէջ (Գ. 8-11), թէ ինչպէս «չորս կենդանիներու իւրաքանչիւրը վեց թեւեր ունէր շուրջանակի և ներսէն լի էին աչքերով, և չէին հանգ-

չեր ոչ տիւ և ոչ զիշեր ըսելով՝ Սուրբ, սուրբ, սուրբ, Տէր Աստուած Ամենակալ, որ էն և ես և որ գալոց ես»: Այո՛, երկինքը միայն Աստուծոյ փառքը չպատմեր, հապա անոր սրբութիւնն ալ, ինչպէս որ երկնայինները՝ երեքսրբեան սրբասացութիւններով: Մենք, երկրաքարչ խեղճ արարածներս, որ մեր կարճատես աչքերովը այնչափ քիչ հեռաւորութիւն մը կը տեսնենք սրբութեան անծայրածիր անհունութեան ասպարէզէն, մենք՝ որ մեր պարտականութիւններուն միջակ և շատ անգամներ ալ թերի ու պակասաւոր կատարումին մէջ իսկ սրբութեան անհունութիւն մը և արդարութեան անչափելիութիւն մը տեսնել կը կարծենք, ո՛հ, մենք սուրբ անսուրբներս, ո՛րչափ պիտի հիանանք և յափշտակուինք՝ երբ տեսնենք երկինքի սրբութիւնը, սուրբերու պարը, հրեշտակներու սրբասացութիւնը, և այն ատեն ինչ պիտի զգանք մեր մատուցած այս «Սուրբ եղիցի անուն քո» աղօթքին վսեմութեան ու սրբութեան վրայ: Տգիտութեան և անհասկացողութեան ո՛րպիսի ամօթով պիտի ամօթահար ըլլանք՝ երբ վերյիշենք երկրի վրայ մեր ունեցած գաղափարը Աստուծոյ սրբութեան և անոր սուրբ անուան վրայ: Պիտի կրնա՞նք հոն ալ նոյն այս գիւրդութիւնով աղօթել «Սուրբ եղիցի անուն քո»: Որչափ բարձր է երկինքը երկրէն, այնչափ բարձր է նաեւ նշանակութիւնը այս աղօթքին՝ մեր հասկացողութենէն. որչափ հեռու է արեւելքը արեւմուտքէն, այնչափ հեռու նաեւ սրբութեան վրայ մեր կազմած գաղափարը Աստուծոյ անհուն ու ճշմարիտ սրբութենէն: Ամէն հաւատացեալի սիրտին ցաւ է խոստովանիլ թէ այս երկրաւոր կեանքին և մարմնին մէջ պիտի չկրնայ հասնիլ այն սրբութեան, անհուն սրբութեան, որուն կարօտովը կ'այրի ու կը մրկի. և դեռ պնդել ու վարդապետել՝ թէ երկրի վրայ կատարեալ ու իտեալ սրբութեան հասնիլ հասարակ կարելիութիւն մըն է... , ո՛րչափ նեղմիտ վերաբերում մը Աստուծոյ անուն սրբութեան մասին: Երկինքի մէջ, Աստուծոյ անուան մատուցուած սրբասացութիւնները, հրեշտակային փառատրութիւնները, անբաղդատելի սրբութիւն մը ունին մեր ամենաեռանդուն աղօթքներուն վրայ, որովհետեւ, մենք դեռ «պէտք եղածին պէս

նանայ այնպէս ինչպէս Աւետարանը դայն մեզի կը ներկայացնէ, պէտք է որ Աստուած ըլլայ ոչ միայն վսեմ գաղափար մը, այլ նաեւ գոյացական իրականութիւն մը: Մարդկային անձնաւորութեան եղաշըջութիւնը այն ատեն միայն հնարաւոր կ'ըլլայ երբ կը հաւատանք Աստուծոյ գոյութեանը և կենդանարար գործելութեանը:

(6)

Ե.

(ՎԵՐՋ)

աղօթել անդամ չենք զիտեր», ուր մնաց անոր անուան սրբութեան ճշմարիտ հասկացողութիւնովը աղօթել...

Երբ կը խորհինք Աստուծոյ անուան սրբութեան և անոր երկինքի մէջ անդադար փառատրութեամբ սրբաբանուելուն վրայ, բնականաբար, սա հարցումը կը գոյանայ մեր միտքերուն մէջ. — արդեօք երկրի վրայ ալ այսպէս կը սրբաբանուի՞ Աստուծոյ անունը։ Այո՛, սրբավայրին մէջ կը յարգուի ու կը պաշտուի ան։ Եկեղեցին Աստուծոյ Թագաւորութիւնն է երկրի վրայ հաստատուած. հաւատացեալներու, ճշմարիտ ու անկեղծ հաւատաւորներու ամենօրեայ փառաբանութիւնները, անոնց հոգեբուխ աղօթքներն ու մաղթանքները, Աստուծոյ անուան սրբութեան գիտակցութեան և սուրբ պահուելուն համար անոնց ունեցած հոգեկան կրծող կարօտները, անոնց հոգիին խնկումը երկնային հայցուածներով, երեքսրբեան սրբասացութիւնն է երկրէս երկինք բարձրացող, և Աստուած՝ իրրեւ արդարներու զոհէն՝ կը հաճի անոնցմէ, կը հոտուրտայ անոնց անուշ բուրումը և հրեշտակներու ալելուներուն և սուրբերու փառատրութիւններուն հետ միասին կ'ընդունի զանոնք՝ իրրեւ բանաւոր պատառազ։ Եկեղեցին ու ճշմարիտ հաւատացեալներու խումբը սրբութեան ուխտինն է պղծութեան անապատին՝ աշխարհիս մէջ. հոն սրբասէր հոգին կ'առնէ նոր ոյժ ու կորով, նոր գոհացումներ, նոր վերացում։ Բայց աշխարհիս մէջ, — ո՛հ, տխուր կողմն է ան, ու մեծ ամօթը մարդկութեան. ո՛րչափ՝ շատ անգամներ Աստուծոյ սուրբ անուան կը հայնոյնի աշխարհի վրայ, և իրրեւ անասելի ու անխոստովանելի ամօթ, այդ ալ մեր պատճառաւ յաճախ ինկած աշխարհ, չգիտեր թէ սրբութեան ի՞նչ բարձունքէ ինկած է, ու պղծութեան ինչ աղտեղութիւններուն մէջ կը լողայ. չգիտեր թէ ի՞նչ կոչումէ վրիպած է ու ի՞նչ կուրուստի ճակատագրուած. ի՞նչ հոգիներ, ի՞նչ աշխարհաբէք հոգիներ կը կորսուին ու յաւիտենապէս կը մահանան ճշմարիտ սրբութեան գիտակցութենէն զուրկ, ինկած հոգիով ու սիրտով։ Ո՞վ և ի՞նչ բան պիտի փրկէ զանոնք՝ եթէ ոչ Եկեղեցին՝ իրրեւ նախանձախնդիր Աստուծոյ անուան սուրբ պահուելուն, իրրեւ Աւետարանիչը

սրբութեան ու անոր ճշմարիտ հասկացողութեան, իրրեւ հայելիացումը երկինքին և անոր սուրբ սկզբունքներուն, և իրրեւ այս վսեմ աղօթքին — «Սուրբ եղիցի անուն քո» —, ճշմարիտ մատչելիով յեն հանուր աշխարհի ճշմարիտ սրբութեան հեռապատկերէն հմայուած, բայց կթօտ ծունկերով ու տառապած հոգիով շատ վազողներ կան, Եկեղեցին պէտք է սատար ըլլայ անոնց։ Սրբութեան խաղաղ նաւահանգիստը հասնելու համար շատ Զանացողներ կան, որոնք մոլորումի խարակներուն գէմ ճշմարտութեան ճամբէն չչեղելու բաղձանքը ունին, Եկեղեցին պէտք է Աւետարանին կողմնացոյցը տայ անոնց։ Շատ մօլորած ոչխարներ կան, Եկեղեցին պէտք է փրկութեան փարսիսը առաջնորդէ զանոնք։ Շատ մեղաւորներ և ինկածներ կան, Եկեղեցին պէտք է սրբութեան ու ճշմարտութեան ուղիները առաջնորդէ զանոնք։ Երբ Եկեղեցին արթուն է իր պարտականութիւններուն վրայ, կը կատարէ իր «Լոյս»ի և «Աղ»ի պաշտօնը, ահա այն ատեն Աստուծոյ անունը սուրբ կ'ըլլայ, ինչպէս երկինքը նոյնպէս երկրի վրայ։

Պիտի գա՞յ այն օրհնեալ օրը, երբ Աստուծոյ փառքը և անուան սրբութիւնը պիտի լեցնէ զաշխարհ՝ ինչպէս լեցուցած է երկինքը. պէտք է աղօթել այդ օրուան համար, աշխատիլ անոր համար։

Ուրեմն, նկատողութեան առնենք թէ «Սուրբ եղիցի անուն քո» աղօթելը ի՞նչ օգուտներ և արդիւնքներ առաջ կը բերէ մեր սիրտերուն և աշխարհի վրայ։

(1) — Այս աղօթքը՝ մեզի, ուղղակի մեր անձին, յատուկ չըլլալուն համար՝ զմեզ անձնականութեան նեղ սահմանէն դուրս կը հանէ, կը վերացնէ Աստուած՝ մեր աղօթքներուն մէջ՝ ամէն ինչ ըլլալու է՝ նախ Աստուածայինը փնտռենք և խնդրենք մեր աղօթքներուն մէջ։ Ծշմարիտ աղօթքը ան է, որուն մէջ Աստուածային շունչ մը կը թրթռայ. ճշմարիտ աղօթքը՝ Աստուծոյ համար՝ Աստուծոյ առջև թափուած սիրտ մը, յորդած զգացում մըն է։ Զկա՞ն մարդեր որ իրենց համար և հազիւ իրենց ընտանիքներուն համար կ'աղօթեն. կը մոռնան աղօթքին իսկական ոգին, ջիւղը, այսինքն Աստուած և անոր անուան փառքը և սուրբ պահուիլը. կը մոռնան նաև իրենց ընկերը,

կը մոռնան որ իրենք մաս կը կազմեն այն ամբողջին որ մարդկութիւն կ'անուանուի։ Այնպիսի աղօթաւորներ կարճատեսներ են հոգեւորապէս. և արդէն ան՝ որ իր քովի ընկերը, եղբայրը, դրացին չտեսներ, ինչպէ՞ս տեսնէ իր երկնաւոր Հայրը, և աղօթքը, որ Աստուծոյ հետ հաղորդակցութիւն մըն է, այդպիսիներու համար ինքզինքին մըթմըթալէ տարբեր բան մը չէ, որովհետեւ, անոր մէջ հոգին, Աստուածայինը և Աստուած մոռցուած են։ Վերջապէս, աղօթք չեն այնպիսի աղօթքներ՝ որոնց մէջ կ'անտեսուին անոր անունն ու փառքը։

(2) — Այս աղօթքը Աստուծոյ անուան ճշմարիտ յարգանք կը ներշնչէ մեզի։ Մարդիկ յաճախ ո՞րչափ անտարբեր են այս մասին։ Արդէն Տասնաբանեայ Օրէնքին մէջ ուղղակի պատուիրուած չէ՞ որ «Մի առնուցուս զանուն Տեառն Աստուծոյ քո ի վերայ սնոտեաց, զի ոչ սրբեսցէ Տէր զայն որ առնուցու զանուն նորա ի վերայ սնոտեաց» (Ելից Ի. 7)։ Ո՞րչափ անպատկառ վերաբերում ունին յաճախ մարդիկ այսպիսի սուրբ բաներու նկատմամբ։ Երդումներու, զրախօսութիւններու, անհամ կատակներու մէջ գործածուած Աստուծոյ անունը, որուն վրայ այնչափ անտարբեր ենք, պէտք է որ շատ սարսափեցնէ մեզ, «Ձի ոչ սրբեսցէ Տէր զայն որ առնուցու զանուն նորա ի վերայ սնոտեաց»։ Մենք մեր մարդկային բարեբարներուն, հայրերուն և բարեկամներուն համար ո՞րչափ յարգանքով կը վերաբերուինք, ինչո՞ւ, որովհետեւ անոնց անուններն անգամ յարգանքի զգացում մը կ'արթնցնեն մեր սիրտերուն մէջ, որովհետեւ, վսեմ սկզբունքներ ներշնչած են անոնք մեզի, որովհետեւ, բարիքով պսակած են անոնք մեզ։ Բայց, ո՞րչափ աւելի յարգանք զգալու ենք Աստուծոյ և անոր սուրբ անուան հանդէպ, որովհետեւ Ան՝ մեր Արարիչը, Հայրը, պաշտպանը և Փրկիչն է։ Կը տեսնենք մարդիկ յաճախ իրենց ընկերական պարտականութեանց շրջանակին մէջ, ո՞րչափ քաղաքավար, ո՞րչափ յարգալից, ո՞րչափ փափկանկատ են անոնք, բայց, դժբախտաբար, անոնցմէ շատեր նոյն եռանդը, նոյն նախանձը ցոյց չեն տար Աստուծոյ և անոր անուան սրբութեան ու պատշաճապէս յարգուելուն համար։ Ցաւալի՜ իրողութիւն։

(3) — Այս աղօթքը սրբութիւն և անոր սէրը կը ներշնչէ մեր սիրտերուն։ Յիսուս Լերան Քարոզին յառաջաբանին մէջ կ'ըսէ. «Երանի՜ այնոցիկ որք սուրբ են սրտիւք, զի նոքա զԱստուած տեսցեն» (Մատթ. Ե. 8)։ Եւ երբ այս հայցուածով կը պատուիրէ մեզ աղօթել Աստուծոյ անունն սրբութեան համար, ըսել չըլլա՞ր որ նախ մենք պէտք է մաքուր սիրտ մը ունենանք. առանց մաքուր սիրտի մը ի՞նչպէս պիտի կարողանանք այս աղօթքը մատուցանել. որովհետեւ, չար սիրտէ մը բարի աղօթք մը չըզխիր, անսուրբ հոգիի մը մէջ սրբութեան կարօտ մը, ըղձանք մը չի կրննար թե առնել. և ահա անոր համար է որ այս աղօթքը ա՛լ աւելի ենթական կ'օրհնէ։ Սուրբ ըլլա՛յ աղօթել՝ և սուրբ չըլլա՛յ. այսպէս աղօթել՝ և պղծութեանց և մեղքերու մէջ ըլլա՛լ. անհասկնալի հակասութիւն մըն է, ինքզինքին կեղծել է, կամ ինքնախաբէութիւն մը պարզապէս։ Ամէն անգամ որ «Սուրբ ըլլա՛յ» կ'աղօթենք՝ այս չէ՞ մեր ներքին կարօտը. — Ո՞վ Հայր, սրբէ զիս, վերցուր սիրտէս մեղքի աղտերը, մաքրէ զիս Հոգիին կրակովը, լուայ զիս Փրկչին կողահոս աղբիւրէն. հերի՛ք կը թափաղիմ աշխարհի ցեխոտ ճամբաներուն վրայ, ուր մաքուր պատմուճանս մեղքի ցեխցայտուքներով կ'աղտոտի չարաչար։ Ով սրբազոր՝ ծոց Զեռք, երկնցիկ վրաս, և ով սուրբ Բերան, արտասանէ «Կամիմ, սրբեաց»։ Արդէն Դուն չե՞ս զիտեր կարօտը հոգիիս, սլացքը սիրտիս և բոցը զգացումներուս։ Սրբագործէ զիս, սուրբ Հայր, որպէսզի կարող ըլլամ ճշմարիտ հոգիով աղօթելու սրբութեանդ առջև, աղօթելու և ըսելու «Սուրբ եղիցի անուն քո»։ Ո՞վ է ան ճշմարիտ քրիստոնեան որ այս զգացումով չհամակուիր երբ կ'աղօթէ այս սուրբ բառերով, որոնք սրբութիւնը կը լուսապատկերեն Տէրունական Աղօթքին ազամանդ ամբողջութեան մէջէն։ Քրիստոնեան այս աղօթքով օրէ օր սրբացած կը զգայ ինքզինքը. սրբացած՝ իր եսասիրական, մեղսալից հակումներէն, սրբացած՝ իր անպատկառ սիրտին անպատշաճ յոյզերէն, սրբացած՝ ամէն տեսակ աղտերէ, որոնք իր հոգիին մաքրութեան դէմ կը սպառնան. սրբացած՝ նաեւ մոլորամիտ դրդումներէն հին մարդուն, որ պէտք եղածին պէս աղօթելն

անգամ չգիտերի: Մեր հոգիներէն առանց բառերով ձև առնելու թուղդ այն «անբարբառ հառաչանքները» ուրիշ բանի մը համար չեն, եթէ ոչ սրբութեան համար: Ուրովհետեւ, մենք չսրբացած ի՞նչպէս կըրնանք համարձակիլ աղօթելու Աստուծոյ անուան սրբութեան և մեր ընկերներուն սրբագործման համար: Յիսուս աղօթեց Հօրը որ սրբէ ու սուրբ պահէ իրենները, բայց ոչ մէկը կըրցաւ մեղք ցուցնել իրեն վրայ, որովհետեւ Ան սուրբ էր: Ինչպէս առաջ ալ ըսինք, մենք այս աղօթքով բան մը աւելցուցած չենք ըլլար Աստուծոյ և անոր անուան սրբութեան վրայ: Միայն թէ մենք կը սրբանանք՝ մտածելով սրբութեան վրայ այն աղօթքին ու հայցուածին զոր կը մատուցանենք. զգալով օրհնութիւնը այն շնորհքին՝ որուն կը տենչանք: Ա՛խ, երկինքի մէջ հրեշտակներէն երգուած «Սուրբ, սուրբ, սուրբ Տէր զօրութեանց» սրբասացութիւնը արդեօք ե՞րբ մեր սրբացած սիրտերուն մէջ ալ պիտի երգուի երկնային ներդաշնակութիւնով. ներդաշնակութիւն մը, երկնային մեղեդի մը, զոր միայն սուրբ սիրտեր կրնան վայելել. որովհետեւ, սուրբ սիրտ ունեցողներ միայն զԱստուծոյ պիտի կրնան տեսնել: Եւ ահա ճիշդ ասոր համար կ'աղօթէ մեծ ապաշխարողը, Սաղմոսերգու մեծ մարգարէն «Սիրտ սուրբ հաստատեալիս, Աստուծոյ»:

(4) Այսպէս աղօթելով ոչ միայն մեր անձին, մեր սիրտերուն սրբացումը հայցած և մաղթած կ'ըլլանք, հապա բոլոր աշխարհիս սրբացումին համար աղօթած կ'ըլլանք. որովհետեւ Աստուծոյ անուան սրբութեան գիտակցութիւնը, ընդհանրացումն ու տիեզերականացումը հայցել ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ խնդրել որ մարդիկ սրբացած սիրտով կարող ըլլան այս աղօթքը մատուցանել: Ո՞վ է ան որ ինք բոլորովին անսուրբ, բայց նորէն Աստուծոյ անուան սրբութեան դատը պիտի պաշտպանէ. Աստուծոյ այդպիսի կեղծաւորներու վրայ կը ծիծաղի: Յիսուս կ'ըսէ, «Գայտնեցի զանուն քո մարդկան, զորս ետուր ինձ յաշխարհէ» (Եովհ. Ժէ. 6): Մեր այսպէս աղօթելն ալ, Յիսուսի ըրածին պէս, Աստուծոյ անունն ու անոր սրբութիւնը յայտնի ընել պիտի ըլլայ: Պետքուս Առաքեալ իր Առաքելական Թուղթին մէջ կը պատուիրէ. «Այլ զՏէր, զնոյն

զՔրիստոս սուրբ առնիջիք ի սիրտս ձեր, պատրաստք իցէք տալ պատասխանի ամենայնի որ խնդրիցէ զբանն որ է վասն յուսոյն ձերոյ. այլ հեղութեամբ և երկիւղիւ» (Ա. Պետ. Գ. 15-16): Այս ընել կը պարտինք թէ՛ մեր սրբացումին, և թէ՛ ալ մեկ յոյսին պատճառը հարցնող բոլոր մարդոյ յոյսին համար: Աշխարհ, ինկած սրբացումին համար: Աշխարհ, ինկած աշխարհ, եթէ կարելի ըլլար՝ իր ծոցին մէջ քրիստոնեայ մը իսկ պահել պիտի չուզէր, որովհետեւ լոյս քրիստոնեայ մը լուս յանդիմանութիւնն է իր խաւար գործերուն. բայց՝ քրիստոնեայ մը բոլոր աշխարհ և անոր ինկածները պահել կ'ուզէ իր սիրտին մէջ, և կ'աղօթէ անոնց համար որ սորվին Աստուծոյ անուան ճշմարիտ սրբութիւնը. սորվին թէ ինչպէս պէտք է աղօթեն. «Սուրբ եղիցի անուն քո»:

Արդեօք ե՞րբ պիտի ճշմարտապէս սորվինք աղօթել «Սուրբ եղիցի անուն քո» և Աստուծոյ անունն ու անոր սրբութիւնը ե՞րբ այնչափ պիտի հռչակուի որ դրացին պէտք չունենայ իր դրացիին ըսելու թէ զԱստուծոյ գիտցիր: Ահա ա՛յն ատեն, այդ նորաստեղծ աշխարհին համար Աստուծոյ տիեզերապարփակ գոհունակութեամբ պիտի ըսէ. «Բարի է» ինչպէս ըսաւ արարչագործութեան առաւօտին:

ԳՐ. ՍՐԿ. Հ. ԳՍԼՈՒՍՏԵԱՆ

(Շարունակելի՝ 8)

